

Fortrolig indtil 28. november 2014

Illegale immigranter og flåede tomater i danske supermarkeder

Copyright © 2014 DanWatch

Alle rettigheder forbeholdt.

Forfatter: Charlotte Heikendorf, Norma Martinez

Researcher: Charlotte Heikendorf

Fotograf: Charlotte Heikendorf

Redaktør: Louise Voller

Layout:

Denne rapport er baseret på en uafhængig DanWatch undersøgelse. Undersøgelsen er udført i overensstemmelse med DanWatchs etiske principper og internationale presseetiske retningslinjer. DanWatch er ansvarlig for rapportens indhold. DanWatch er et uafhængigt medie- og researchcenter, der undersøger virksomheders påvirkning af mennesker og miljø globalt. DanWatch tilskriver sig nationale og internationale regler og principper for god presseskik- og etik, herunder Medieansvarsloven (Danmark) og International Federation of Journalists' Declaration of Principles on the Conduct of Journalists (internationalt).

Se vores hjemmeside for mere information: www.danwatch.dk

Feltrejse er gennemført med støtte fra Amnesty International

Indholdsfortegnelse

Rapportens resultater

Metode

1.Hver tredje tomatplukker arbejder illegalt

2.Hvem er tomatplukkerne?

3.Slumbyen Ghetto di Rignano

4. Intet visum, ingen rettigheder

5. I arbejdsgiverens nåde

6.Il Caporali: Bandleder og Beskytter

7.Fattigdom arbejder man sig til

8.Sundhedsfarligt arbejde og bolig

9.Italienske tomater i danske supermarkeder

10.DanWatch's survey blandt danske brands

11.Certificeringer forpligter

12.Konklusion: Kun ét brand tager ansvar

Bilag

Bilag 1: Skema over brands, supermarkeder og CSR politik

Bilag 2: Svar fra producenterne

Rapportens resultater

- Italien er verdens største producent af hakkede, flåede og purerede tomater på dåse med en eksport på 10,7 milliarder kroner årligt¹.
- To tredjedel af importerede tomater på dåse i Danmark kommer fra Italien², det svarer til konserverede tomater for knap 130 millioner kroner³. Størstedelen af tomaterne kommer fra Italiens hæl, Puglia (35%) og andre regioner (30%)⁴.
- 20% af tomater fra Italien er plukket ved håndkraft⁵, primært i Syditalien, hvor markerne er uegnede til maskinel høst. Hvis det regner i høstsæsonen, er det reelle tal væsentligt højere.
- Tomatplukkerne får i gennemsnit €3 (22 kr) i timen på en arbejdsdag, der er 10-12 timer. Den gennemsnitlige løn for lovligt ansatte landbrugsmedarbejdere er €8,2 per time⁶.
- Knap 400.000 immigranter plukker tomater i Italien uden en arbejdskontrakt. Det gør arbejderne sårbare, hvilket udnyttes af bandeledere, *Il Caporali*⁷, som arbejderne betaler for at få et job, kost, logi og transport.
- Det svarer til, at hver tredje ansatte i landbruget arbejder illegalt⁸.
- DanWatch har undersøgt ti virksomheder, der sælger tomatkonserves i danske supermarkeder. Kun én af de ti producenter siger, at de tager fuldt ansvar for deres varekæde.
- Fire af de virksomheder, der sælger tomater på dåser i Danmark, fralægger sig ansvar for tomatplukkernes arbejdsforhold. De fire virksomheder producerer Irma Hverdag, Coop x-tra, O'Tomato, La Campagna, Monte Rey, [First Price](#), [Grøn](#)

¹ Udregninger fra Trademap.org, product code 2002, tomatoes - prepared or preserved i 2013.

² Udregninger fra Trademap.org, product code 2002, tomatoes - prepared or preserved. Procentværdi af Danmark import fra Italien (21006 tons i 2013) ift. Danmarks import fra verden (33083 tons i 2013).

³ Eurostat

⁴ Email korrespondence med Viviana de Dilectis, ANICAV 26/09/2014.

⁵ IEH 2013: 'Follow-up on an Agreement in the Italian Tomato Processing Sector: Report from visit by IEN Oct. 16-18, 2013', URL: <http://etiskhandel.no/Artikler/10666.html>

⁶ Udregninger baseret på data fra Udregninger baseret på data fra Italian National Institute of Statistics (istat), hvor den årlige løn fra 2013 er divideret med antallet af arbejdstimer, inkl. betalt ferie.(istat), hvor den årlige løn fra 2013 er divideret med antallet af arbejdstimer, inkl. betalt ferie.

⁷ Working Lives, Joseph Roundtree Foundation

[http://workinglives.org/fms/MRSite/Research/wlri/Italy%20European%20Responses%20to%20Forced%20La](http://workinglives.org/fms/MRSite/Research/wlri/Italy%20European%20Responses%20to%20Forced%20Labour.pdf)

⁸ istat: 36% undeclared work i landbruget i 2012

Balance og Smagens Køkken. Virksomhederne har kontrakter med leverandørerne, der opkøber friske tomater og konserverer dem til videresalg, hvori leverandøren påtager sig det sociale ansvar for tomatplukkernes arbejdsforhold.

- Tre ud af ti producenter har internationale certificeringer for arbejdsmiljø og socialt ansvar. Fabrikkerne for La Doria, Irma, og Coop Italias brands Coop x-tra, O' Tomato og La Campagna er certificeret med SA8000 eller ved at blive det - men ingen af dem kan garantere, at standarderne gælder for tomatplukkerne.
- Ud af de ti er det kun Agrigenus og Mutti's, som ikke ansætter sæsonarbejdere, og derfor kan garantere produktion uden udnyttelse af migrantarbejdere. 8 ud af ti kan ikke stille samme garanti.

Metode

DanWatch har i juli-september 2014 gennemgået den nyest tilgængelige research om migrantarbejdere i Italiens tomatplantager i Puglia, Campania og Basilicata. Det har været rapporter fra Amnesty, International Labour Organization (ILO), Federazione Lavoratori Agroindustria (Flai-CGIL), Læger Uden Grænser samt statistik fra bl.a. EU, Italiens Institut for Statistik (Istat) og International Trade Organization.

DanWatch har været i kontakt med den italienske ngo, Emergency, samt International Organization for Migration (IOM), Associazione per gli Studi Giuridici sull'Immigrazione (ASGI) og en række civilorganisationer for at få deres opdaterede informationer på området.

I september 2014 har DanWatch foretaget interviews med migrantarbejdere i Ghetto di Rignano, udenfor Foggia i Puglia Regionen.

DanWatch har foretaget en værdikædeanalyse på 10 af de mest populære brands af tomater på dåse i danske supermarkeder. Supermarkederne er blevet forelagt DanWatchs dokumentation og uddyber deres holdning til sidst i rapporten.

De første afsnit i rapporten giver et overblik over metoden bag og definitioner, der bliver brugt i rapporten. Derefter indeholder rapporten en kort gennemgang af det juridiske landskab, der møder immigranterne, når de kommer til Italien. De efterfølgende afsnit omhandler arbejds løn og -tider, tomatplukkernes arbejdsforhold samt sundhed og boligforhold. Rapportens to sidste afsnit skitserer varekæden fra Italien til Danmark og gennemgår en række danske brands, som sælger dåsetomater fra Italien.

I finanskrisens skygge gror tomater

Under finanskrisen er arbejdsløsheden i Italien steget fra 6,1% til 12,3%⁹. Værst står det til i Syditalien, hvor hver femte indbygger er uden job¹⁰. Trods markant økonomisk tilbagegang i hele Italien¹¹ er værdien af eksporten af tomater på dåse fortsat steget fra 9,1 milliarder danske kroner i 2008 til 10,7 milliarder kroner i 2013¹². Italien er den største eksportør af tomater på dåse med en andel på 40,3% af verdensmarkedet¹³.

⁹ Istat.it database, unemployment rate/geographical areas/percentage values, Arbejdsløshedsrate for hele Italien (2007-Q2 2014). Til sammenligning er den gennemsnitlige arbejdsløshedsrate i den Europæiske Union på 10,3 i første kvartal af 2014, ifølge Eurostat, database kode: une_rt_q

¹⁰ Arbejdsløshedsraten er 20,2% i andet kvartal af 2014 i Syditalien (Mezzogiorno). Istat.it, unemployment rate/geographical areas/percentage values.

¹¹ Væksten i Italiens bruttonationalprodukt har i 2008-2014 ligget mellem -5,5% og 1,7%, ifølge Eurostat, Real GDP growth rate - volume, 2002-2013, database kode: tec00115

¹² Trademap.org, ITO, eksport af tomater (20-2002 tomato, prepared or preserved) til hele verden,

¹³ Trademap.org, ITO, List of exporters for the selected product in 2013, Product : 2002 Tomatoes prepared or preserved

En tredjedel af alle i Italiens landbrug arbejder uden arbejdskontrakt¹⁴, og ifølge Italiens Institut for Statistik (Istat) har 16% af alle landbrugsarbejdere en anden nationalitet end italiensk¹⁵. Det svarer til 116.000 mennesker, hvilket er tvivlsomt lavt sat, vurderer researcher Anna Brambilla fra den italienske association for juridiske studier om immigration, ASGI¹⁶. Hun anslår, at tallet nærmere er 500.000, hvilket svarer til 65% af alle ansatte i landbruget. Tallet angiver både migrantarbejder, der har opholdstilladelse, men som arbejder uden kontrakt, og migrantarbejdere, som ikke har opholdstilladelse og derfor ikke har andre muligheder end at tage et job uden kontrakt.

<boks> Ordforklaring

Immigrant/migrant: En person, der flytter til et andet land af andre grunde end forfølgelse. Det kan være af økonomiske, politiske eller sociale grunde. Rapporten bruger betegnelsen 'migrant' generelt om en person, der flytter fra sit eget land til et andet, og betegnelsen 'immigrant' specifikt om en person, som er flyttet til Italien.

Flygtning: En person, der pga. velbegrunnet frygt for forfølgelse på grund af sin race, religion, nationalitet, sit tilhørsforhold til en særlig social gruppe eller sine politiske anskuelser, befinder sig udenfor det land, som vedkommende har statsborgerskab til¹⁷.

Illegale immigranter: Immigranter, der ikke har ret til eller ikke har søgt om asyl, og som befinder sig i et land, hvor de ikke har opholdstilladelse, uden myndighedernes viden.

1. Hver tredje tomatplukker arbejder illegalt

Knap to tredjedele af de italienske tomater kommer fra Syditalien, 30% fra Puglia og 35% de omkringliggende regioner¹⁸. Tomatarten, jordtypen og vejret er bestemmede faktorer for, om delvis mekanisk høst er en mulighed eller ej¹⁹. Mens tomathøsten i Norditalien er fuldt automatiseret, er høsten i Syditalien afhængig af manuel arbejdskraft.

Størstedelen af de kontraktløse tomatplukkere i Italien er immigranter, der lever som daglejere, hvor de flytter rundt i Syditalien efter høstsæsonerne på de forskellige afgrøder,

¹⁴ Istat.it, rate of undeclared work in percentage values, edition March-2013, data fra 2012: 36,3%
Landsgennemsnittet for fuldtidsbeskæftigede uden kontrakt er 10,5%

¹⁵ Istat.it, data fra første kvartal af 2014

¹⁶ Mailkorrespondance med Anna Brambilla, researcher på projektet 'Look out for trafficking (sexual exploitation and work exploitation)' for ASGI, Associazione per gli Studi Giuridici sull'Immigrazione, asgi.it

¹⁷ Definition fra FNs flygtningekonvention fra 1951, URL: <http://www.unhcr.org/pages/49da0e466.html>

¹⁸ Email korrespondance med Viviana de Dilectis, ANICAV 26/09/2014. Tomaterne, der laves til hakkede, flåede og skrællede tomater på dåse, er produceret i Puglia (30%), Emilia-Romagna (35%) og det resterende 35% kommer fra de centrale og sydlige regioner Campania, Basilicata, Toscana, Lazio, Lombardia, Molise, Abruzzo, Sardegna and Calabria.

¹⁹ Email fra ANICAV 26/09/2014: "The manual harvesting is used for some special productions, that are unique of southern Italy: the cherry tomato (which represents approximately 0.7% of all tomato products); DOP San Marzano tomatoes (which represent 0.3% of all tomato products) and involves the manual harvesting in the product regulation; the peeled tomatoes (which represents 20% of all tomato products), of which less than half is manual harvested. Thus, approximately 5% of the harvest is done manually with the addition of a percentage - variable depending on weather conditions - for tomato harvest in the days following rains (the machine finds it difficult to access / operate in wet soils) and for tomato cultivated in hilly areas with steep slopes."

bl.a. vandmelon, squash, oliven, tomater og klementiner. En anonym landbrugsarbejder siger til DanWatch, at han er en af de meget få italienere, der arbejder med tomater. Hans kolleger er østeuropæere fra Bulgarien og Rumænien²⁰, mens andre landbrug bruger afrikansk arbejdskraft. Der er tale om mørketal, da ingen præcist kender antallet af illegale immigranter, og derfor heller ikke andelen af immigranter i landbruget.

Immigranter og flygtninge, der plukker tomater uden arbejdskontrakter og ofte uden officielle papirer, er i en sårbar situation. Deres uregistrerede status, tidligere gæld og den høje arbejdsløshed i Italien gør, at de underlægger sig urimelige arbejdsforhold, minimumslønninger og maksimale priser for mad, bolig, beskyttelse og transport fra *il caporali* - deres beskyttere og chefer - der tager en stor del af deres løn og dermed holder dem fanget i fattigdom.

<boks> Hundredvis af illegale arbejdere i Italien

I 2009 fandt arbejdsmarkedsinspektører 98,400 uregistrerede arbejdere, der var ansat på 80.000 af de 100.600 inspicerede farme i Syditalien. Deres uregistrerede status gør dem sårbare ift. tvangsarbejde og trafficking, fastslår rapporten, Responses to Forced Labour in the EU: Country Report of Italy²¹.

2. Hvem er tomatplukkerne?

Tomatplukkerne i Syditalien er immigranter fra Nordafrika, Afrika syd for Sahara og Østeuropa. De er immigreret til Italien, fordi de er flygtet fra konflikt og politisk urolighed, eller fordi de har forsøgt at flygte fra den konstante økonomiske usikkerhed i deres eget land med et ønske om at få et bedre liv i Europa²². Langt størstedelen er unge mænd mellem 20 og 40 år²³ fra Nord og Vestafrika. Majoriteten af tomatplukkerne i Foggia, Puglia regionen, er fra Senegal, Mali, Burkina Faso, Ghana og Nigeria²⁴. De er ankommet med fly, båd eller over land²⁵.

Immigranterne sætter både dem selv i fare og i gæld ved at emigrere til Europa. I 2014 er 165.000 bådflygtninge og immigranter kommet til Europa, 90.000 af dem er ankommet mellem 1. juli og 30. september, og 2200 er døde som følge af den farlige rejse, hvilket er et rekordhøjt antal, fastslår UNHCR²⁶.

²⁰ DanWatch, observationer og interview syd for Foggia, d. 11/9/2014

²¹ <http://workinglives.org/fms/MRSite/Research/wlri/Italy%20European%20Responses%20to%20Forced%20Labour.pdf>

²² Perrotta, Domenico & Devi Sacchetto 2014, 'Migrant farmworkers in Southern Italy: ghettos, caporalato and collective action', *Workers of the World Journal*, s93, URL: <http://workersoftheworldjournal.net/index.php/current-edition2>

²³ Médecins Sans Frontières 2008, *A Season in Hell*, s3, URL: https://www.aerzte-ohne-grenzen.at/fileadmin/data/pdf/reports/2008/MSF_Report_A_Season_In_Hell_2008.pdf

²⁴ DanWatch interview med Karim, Ghetto di Rignano, d. 11/09/2014

²⁵ INTELLIGENT LIFE magazine, May/June 2014, 'Missing in the Mediterranean', URL: <http://moreintelligentlife.com/content/features/caroline-moorehead/lost-mediterranean>

²⁶ http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=48982#.VDJ-3_I_tqs

Vejen til Europa koster mange penge - penge, der går til transport, menneskesmuglere og nye dokumenter²⁷. Allerede når de ankommer, er immigranterne derfor forgældede, og det er en situation, de ikke kommer ud af ved at plukke tomater. Tværtimod forværres gælden.

I Syditalien ankommer immigranter uden visum til modtagelsescentre²⁸ og immigrantslumbyerne som eks. Ghetto di Rignano i Puglia og Boreano Ghettoen i Basilicata, der fungerer som rekrutteringssteder for daglejerjobs i landbruget. Nogle kombinerer landbrugsarbejdet med andre sektorer, hvor det er nemt at finde job uden kontrakter eller officielle inspektioner, som bygge- eller logistikbranchen. En lille andel har tidligere været fabriksarbejdere i Norditalien, men er blevet opsagt pga. finanskrisen²⁹.

Muhammed fra Gambia er uddannet slagter og tog til Europa for at få en bedre fremtid. Muhammed var håbeful, da han ankom til Italien, men efter to uger som tomatplukker ønsker han sig tilbage til Gambia. Først når han har fået svar på sin asylansøgning og får sparet op, har han en chance for at komme hjem eller videre til Nordeuropa³⁰.

Top fem over asylansøgere i Italien ³¹ , første kvartal 2014	
Gambia	14%
Mali	14%
Pakistan	13%
Nigeria	12%
Senegal	9%

²⁷ Reyneri, Emilio 2003, 'Underground Economy and the New Immigration. The Case of Southern Europe', paper presented at the EU workshop *Informal/Undeclared Work: Research on its Changing Nature and Policy Strategies in an Enlarged Europe*, 21. maj 2003, s4. URL: ftp://ftp.cordis.europa.eu/pub/improving/docs/conf_work_reyneri.pdf

²⁸ Modtagelsescentre er kendt som detentionscentre i Italien, hvilket dækker over flere typer af centre: Centri di Accoglienza (CDA), Centri di Identificazione ed Espulsione (CIE) og Centri Accoglienza Richiedenti Asilo (CARA, dvs. asylcentre). Immigranterne skal opholde sig i centrene, mens de bliver identificeret og deres opholds- eller asylansøgning behandles. URL: <http://www.globaldetentionproject.org/countries/italy/introduction.html>

²⁹ DanWatch interview med Tala 11/09/2014 & Perrotta, Domenico & Devi Sacchetto 2014, *Migrant farmworkers in Southern Italy: ghettos, caporalato and collective action*, s92 URL: <http://workersoftheworldjournal.net/index.php/current-edition2>

³⁰ DanWatch interview med Muhammed, Ghetto di Rignano, d. 11/9/2014

³¹ Eurostat, datakode: migr_asyappctzm

Italien modtager 350.000 immigranter årligt. Det tal er kun overgået af Tyskland og Storbritannien³². Det høje antal skyldes dels, at Italien har en lang kyststrækning og derfor relativt let at komme til fra Nordafrika, og dels at Italien har ry for at være et land, hvor immigranter har relativt nemt ved at få arbejde og sjældent bliver opdaget, selv uden dokumenter, fordi der er langt imellem politikontroller og arbejdsinspektioner³³.

Tre ud af fire immigranter i Italien er ikke officielt registreret³⁴, vurderer arbejdsmarkedsforsker Emilio Reyneri ved Università degli Studi Milano-Bicocca. Der er derfor tale om en høj andel af mørketal i forhold til antallet af migrantarbejdere i Italien. Oplandet omkring Foggia i Puglia regionen tiltrækker hvert år 15.000-18.000 migrantarbejdere til at plukke tomater³⁵. Det er normal praksis blandt landmænd i Puglia og resten af Syditalien at hyre migrantarbejdere til tomathøsten, siger professor Domenico Perrotta ved Università degli studi di Bergamo³⁶.

3. Slumbyen Ghetto di Rignano

Udenfor Foggia i Puglia regionen ligger den største slumby for migrantarbejdere, Ghetto di Rignano. I tomatsæsonen har Ghetto di Rignano omkring 2.500 indbyggere, hvoraf ni ud af ti er mænd³⁷. Ghetto di Rignano består af forladte huse, som de nye beboere har indtaget, og selvbyggede barakker af træ og presenninger. Slumbyen er en selvforsynende landsby med sin egen moské, slagter, radiostation, frisører og købmænd på trods af, at der hverken er rindende vand eller elektricitet³⁸. Beboelsesområder for migrantarbejdere som Ghetto di Rignano, ligger langt fra nærliggende italienske byer.

I juli 2014 underskrev regionen en protokol sammen med række detailhandlere, forbruger- og landbrugsorganisationer for bekæmpelse af sort arbejde i landbruget, der havde til formål at lukke Ghetto di Rignano³⁹. En regional minister, Guglielmo Minervini, vil oprette en certificeringsordning, der skal registrere og regulere migrantarbejderne i Puglias

³²I 2012 modtog Italien 350.772 immigranter, hvilket er det laveste antal i siden 2006. Tyskland havde 592.175 immigranter og Storbritannien 498.040 i 2012. Eurostat, datakode tps00176.

³³ Reyneri, Emilio 2003, 'Underground Economy and the New Immigration. The Case of Southern Europe', *Informal/Undeclared Work*, s4

³⁴ Reyneri, Emilio 2003, 'Underground Economy and the New Immigration. The Case of Southern Europe', paper presented at the EU workshop *Informal/Undeclared Work*, s2

³⁵ Perrotta, Domenico & Devi Sacchetto 2014, 'Migrant farmworkers in Southern Italy: ghettos, caporalato and collective action', *Workers of the World Journal*, s90. URL:

<http://workersoftheworldjournal.net/index.php/current-edition2>

³⁶ Emailkorrespondance, d. 14. august 2014

³⁷ DanWatch interview, Loredana Carpentieri, projektkoordinator på Emergency's mobilklub *article 11*

³⁸ DanWatch observationer 11/09/2014 & La Repubblica, 3. juni 2013: 'In Puglia la prima città dei braccianti neri', URL:

http://inchieste.repubblica.it/it/repubblica/rep-it/2013/06/03/news/reportage_radio_black-59970318/

³⁹ Region Puglia, 23. juni 2014: 'Schema di protocollo d'intesa per l'adesione al programma per la "Certificazione Etica Regionale"', URL:

http://www.equapulia.it/index.php?option=com_content&view=article&id=34:protocollo-con-le-aziende-passo-fondamentale-controllo-lavoro-nero-e-per-chiusura-ghetto-rignano&catid=7&Itemid=117&lang=it

landbrug. 'Regionen vil vise nul tolerance overfor dem, der beriger sig ved at udnyttelse andres desperation og vanskeligheder'⁴⁰, skriver Guglielmo Minervini i en pressemeddelelse⁴¹.

4. Intet visum, ingen rettigheder

Arbejdsimmigration til Italien er et relativt nyt fænomen. Frem til 1970 var Italien et land, befolkningen flyttede fra, men i 1970'erne begyndte arbejdsmigranter fra Tunesien at komme til Syditalien for at arbejde i landbruget. De blev efterfulgt af immigranter fra Afrika syd for Sahara i 1980'erne og østeuropæere i 1990'erne⁴². Ifølge italiensk immigrationslovgivning⁴³ skal arbejdsmigranter fra et land udenfor EU have et job inden ankomsten til Italien for at kunne få opholds- og arbejdstilladelse. Uden et gyldigt visum er immigransens ophold i landet ulovligt⁴⁴.

I 2009 blev immigrationsloven ændret, så det er ulovligt at opholde sig i landet uden gyldig opholdstilladelse. Overtrædelser straffes efter straffeloven⁴⁵ med en bøde på € 5.000-10.000 (mellem 37.320 og 74.639 kr.) og fængselsstraf, indtil immigranten bliver deporteret til sit hjemland. Loven blev modificeret i 2014, hvor det blev vedtaget, at papirløst ophold skulle behandles som en administrativ overtrædelse. Enhver, der hjælper papirløse immigranter, er omfattet af loven vedrørende immigranter og kan kendes medskyldige i kriminalitet. En arbejdsgiver, som ansætter en papirløs immigrant kan få bøder op til € 5.000⁴⁶ (ca. 37.320 kr). Ansættelse af papirløse immigranter eller migranter er derfor ansættelse - og i mange tilfælde grov udnyttelse - af ulovlig arbejdskraft, der fungerer som leverandører til danske virksomheder og i sidste ende, forbrugere.

Kriminaliseringen af udokumenterede immigranter betyder, at immigranterne er sårbare overfor udnyttelse og afpresning, fordi de risikerer at blive opdaget og smidt ud af landet,

⁴⁰ Originaltekst: La sottoscrizione di questo protocollo, con il quale le organizzazioni datoriali, i rivenditori e le catene della distribuzione prendono un impegno forte contro lo sfruttamento del lavoro nero nella raccolta del pomodoro, rappresenta un momento davvero importante per quel che riguarda il nostro progetto di chiusura del Ghetto di Rignano. Solo aggredendo con forza il lavoro nero, gli interessi consolidati che vi sono alle spalle, si può davvero mettere la parola fine a una vicenda indecorosa quale quella del Ghetto di Rignano. E perché tutto questo rappresenta solo l'inizio di un percorso in cui la Regione avrà tolleranza zero verso tutti quelli che si arricchiscono sfruttando la disperazione e le difficoltà altrui"

⁴¹ Region Puglia, 23. juni 2014: 'Schema di protocollo d'intesa per l'adesione al programma per la "Certificazione Etica Regionale"', URL:

http://www.equapulia.it/index.php?option=com_content&view=article&id=34:protocollo-con-le-aziende-passo-fondamentale-contro-lavoro-nero-e-per-chiusura-ghetto-rignano&catid=7&Itemid=117&lang=it

⁴² Perrotta, Domenico & Devi Sacchetto 2014, 'Migrant farmworkers in Southern Italy: ghettos, caporalato and collective action', *Workers of the World Journal*, s75, URL: <http://workersoftheworldjournal.net/index.php/current-edition2>

⁴³ De skelsættende love i italiensk immigrationspolitik er legge Martelli (1990), legge Turco-Napolitana (1998), Bossi-Fini (1998) og Security set 94 (2009).

⁴⁴ Bossi-Fini loven 1998, URL:

https://www.unhcr.it/sites/53a161110b80eeaac7000002/assets/53a1641a0b80eeaac7000110/legge_bossi_fini.pdf

⁴⁵ Security Set 94/2009, artikel 10

⁴⁶ Security Set 94/2009, artikel 22.12

hvis de går til offentlige instanser for at klage over arbejdsforholdene⁴⁷. ILO's ekspertpanel og en række menneskerettighedsorganisationer har tidligere rettet kritik mod de italienske immigrationslove⁴⁸, fordi de risikerer at marginalisere og stigmatisere udokumenterede immigranter yderligere. Det gør dem mere sårbare overfor udnyttelse og overtrædelser af deres menneskerettigheder⁴⁹. Den Europæiske Domstol⁵⁰ fastslog i 2011, at fængselsstraf for immigranter fra ikke-EU lande modstrider EU's love for standardprocedurer ved hjemsendelse af illegale immigranter⁵¹. Dommen er afgivet på baggrund af en enkelt sag, hvor en immigrant fra et ikke-EU land blev fængslet efter at have overskredet sin frist til at forlade Italien.

5. I arbejdsgiverens nåde

Det er udelukkende arbejdsgiveren, der kan søge som arbejdsvisum på vegne af arbejdsmigranten. Den kommende immigrant har ingen ret til at søge på egne vegne. Hvis ansøgningen bliver godkendt, kan immigranten hente et visum hos den italienske ambassade i sit eget land. Dette visum skal konverteres til en midlertidig opholds- og arbejdstilladelse seneste otte dage efter ankomst til Italien.

Arbejdsgiveren kan tidligst søge om permanent opholdstilladelse til immigranten efter ankomst. Ifølge immigrationsloven⁵² skal al kommunikation mellem myndigheder og migrantarbejderen gå igennem arbejdsgiveren. Hvis migrantarbejderen skifter job i løbet af ansøgningsprocessen, frafalder ansøgningen.

I 2012 kom en lempelse af loven, der betød, at migrantarbejderen i dag selv må modtage breve og kommunikere direkte med myndighederne⁵³. Der er dog visse juridiske uklarheder, da de italienske myndigheder ikke har oplyst, hvorvidt migrantarbejderen må ansøge på egne vegne eller skifte job i løbet af ansøgningsprocessen⁵⁴.

⁴⁷ Perrotta, Domenico & Devi Sacchetto 2014, 'Migrant farmworkers in Southern Italy: ghettos, caporalato and collective action', *Workers of the World Journal*, s79, URL:

<http://workersoftheworldjournal.net/index.php/current-edition2>

⁴⁸ <http://hrbrief.org/2009/10/italy's-immigration-policy-faces-new-criticism/> &

<http://strugglesinitaly.wordpress.com/equality/en-immigration-policies-in-italy> & Amnesty International 2012, *Exploited Labour: Migrant Workers in Italy's Agricultural Sector*

⁴⁹ International Labour Conference 2010, *Report of the Committee of Experts on the Application of Conventions and Recommendations, 99th session, Report III (part 1A)*, s727, URL:

http://www.ilo.org/ilc/ILCSessions/98thSession/ReportsubmittedtotheConference/WCMS_123424/lang--en/index.htm

⁵⁰ European Commission Legal Service 2011, 'C-61/11 PPU El Dridi, judgment of 28 April 2011', *Summaries of important judgements*, URL: http://ec.europa.eu/dgs/legal_service/arrets/11c061_en.pdf

⁵¹ EU Parliament 2008, Directive 2008/115/EC, URL:

http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/free_movement_of_persons_asylum_immigration/jl0014_en.htm

⁵² Security Set 94/2009

⁵³ Legislative Decree No. 109, 16. juli 2012, artikel 5, sektion 1, 5 og 9

⁵⁴ Ministero dell'Interno, 21. september 2012, *Emersione dal lavoro irregolare dei lavoratori stranieri extracomunitari: Frequently Asked Questions*, URL: integrazionemigranti.gov.it

En undersøgelse fra 2009 viste, at knap halvdelen af alle arbejdsmigranter⁵⁵, der har været udsat for udnyttelse fra deres arbejdsgiver, fortalte, at deres arbejdsforhold var karakteriseret af falske løfter fra arbejdsgiver om at afslutte ansøgningen om opholdstilladelse⁵⁶.

Immigranterne risikerer fying, fængselsstraf og udvisning af landet, hvis de klager, fordi de bliver udnyttet eller snydt, og derfor møder Italiens immigrationspolitik⁵⁷ stærk kritik fra ILO's ekspertpanel⁵⁸. Selv med en opholdstilladelse har arbejdsgiveren en økonomisk fordel i at ansætte uden formel kontrakt, da arbejdsgiveren sparer at betale skatter, pension og ferie til de ansatte⁵⁹. En landmænd i Foggia fortæller til Danwatch, at mange landmænd kun indberetter en eller to dages arbejde for deres medarbejdere, når de bliver hyret for en uge⁶⁰. Fagforeningen Flai-CGIL anslår, at sort arbejde i landbruget løber op i 4,5 milliarder kroner årligt⁶¹.

<BOKS> Kvoter for opholdstilladelser

De italienske myndigheder skelner mellem opholdstilladelser for forskellige typer af jobs - kontrakt, sæson eller selvstændig⁶² - og Udenrigsministeriet i Italien har en kvote for hvor mange af hver slags opholdstilladelse, der må udstedes til hvert år til hvilke nationaliteter. Kun i særlige tilfælde er det muligt at ændre en opholdstilladelse fra sæsonarbejde til at blive permanent⁶³, eller at få en opholdstilladelse efter at have været udokumenteret immigrant⁶⁴.

⁵⁵ Tallene stammer fra en survey blandt 291 migrantarbejdere i Italien, som alle var eller havde været ofre for arbejdstagerudnyttelse. Undersøgelsen blev finansieret af Dipartimento per la Pari Opportunità, med støtte fra The Prevention of and Fight Against Crime Programme, European Union.

⁵⁶ Francesco Carchedi (ed.), *Schiavitù di ritorno: Il fenomeno del lavoro gravemente sfruttato*, Maggioli Editore, 2010, p53.

⁵⁷ International Labour Conference 2010, *Report of the Committee of Experts on the Application of Conventions and Recommendations, 99th session, Report III (part 1A)*, s727, URL: http://www.ilo.org/ilc/ILCSessions/98thSession/ReportsubmittedtotheConference/WCMS_123424/lang--en/index.htm

⁵⁸ Originaltekst: "The possibility for migrant workers to claim certain rights arising out of past employment with respect to remuneration, social security and other benefits before a competent body, as provided by Articles 9(1) and (2) of the [ILO C143]. Convention, may also remain merely theoretical if migrant workers in an irregular situation who report violations of these rights are immediately expelled." Henvielse i fodnot 47.

⁵⁹ Amnesty International 2012, *Exploited Labour: Migrant Workers in Italy's Agricultural Sector*, s9, URL: <http://www.amnesty.org/en/library/info/EUR30/020/2012/en>

⁶⁰ DanWatch interview med landmand Domenico, 12/9/2014

⁶¹ Rassegna 28/05/2014, 'Agromafie e capolarato, Flai: 3/6 presentazione 2° rapporto', URL: <http://www.rassegna.it/articoli/2014/05/28/112033/agromafie-e-capolarato-flai-3-6-presentazione-2-rapporto>

⁶² Amnesty International 2012, *Exploited Labour: Migrant Workers in Italy's Agricultural Sector*, s1, URL: <http://www.amnesty.org/en/library/info/EUR30/020/2012/en>

⁶³ Ministero Dell'Interno. URL:

http://www.interno.gov.it/mininterno/export/sites/default/it/temi/immigrazione/english_version/Entry_of_foreign_nationals_into_Italy.html

⁶⁴ Reyneri, Emilio 2003, 'Underground Economy and the New Immigration. The Case of Southern Europe', paper presented at the EU workshop *Informal/Undeclared Work: Research on its Changing Nature and*

De italienske myndigheder har et loft på antallet af opholdstilladelser til sæsonarbejdere for borgere udenfor EU, hvilket er endnu et incitament til at risikere at leve som papirløs immigrant i Italien. Kvoten var i 2010 på 80.000⁶⁵, i 2012 blev den sat ned til 35.000⁶⁶ og i 2015 er 2.000 arbejdstilladelser blevet dedikeret til det kommende EXPO 2015 i Milano⁶⁷. Menneskerettighedsorganisationen Amnesty har tidligere kritiseret kvotesystemet for at være for lavt i forhold til behovet på arbejdsmarkedet og dermed være en faktor i udnyttelse af migrantarbejderes arbejdskraft⁶⁸.

6. Il Caporali: Bandleder og Beskytter

Karim fra Saint-Louis i Senegal er 52 år, og en af de gamle tomatplukkere. Han har en bil, som han kører andre til marken imod betaling. Han fortæller, at alle landmændene er italienere, men:

“Italieneren kender os ikke. I et job på marken er der omkring 50 mennesker, så italieneren kan ikke kende os alle. Derfor skal der være én i front, som kan organisere gruppen. Han hjælper dig, han giver dig et job ... og du skal betale denne person for at få et job”⁶⁹.

Den enkelte tomatplukker er sjældent i direkte kontakt med landmanden, sin arbejdsgiver. I stedet er tomatplukkerne rekrutteret og organiseret af *il caporali*, en bandleder. Caporale er et system, der faciliterer ulovlig rekruttering af arbejdskraft, foretaget af en mellemmand, som ikke har et formelt mandat fra arbejdsgiveren⁷⁰. Caporale-systemet er ulovlig, omend vidt praktiseret i Italien, særligt i landbruget og byggebranchen⁷¹. Siden 1990'erne er landbrugsarbejdere gået fra at være en majoritet af italienere til primært at

Policy Strategies in an Enlarged Europe, 21. maj 2003, s2. URL:

ftp://ftp.cordis.europa.eu/pub/improving/docs/conf_work_reyneri.pdf

⁶⁵ Ministero Dell'Interno 20/04/2010, 'Online application procedures for permits envisaged by the 2010 Quota for Seasonal Labour Decree are open', *Press Room*, URL:

http://www.interno.gov.it/mininterno/export/sites/default/en/sezioni/sala_stampa/notizie/news/09971_online_application_procedures.html_1411422150.html

⁶⁶ Ministero Dell'Interno 21/03/2012, 'Decreto flussi stagionali 2012: disponibile l'applicativo per la compilazione delle domande', *Notizie, Immigrazione*, URL:

http://www.interno.gov.it/mininterno/export/sites/default/en/sezioni/sala_stampa/notizie/news/09917_2012_03_22_immigration_quota_decree.html

⁶⁷ Mazzeschi 2014, 'New quotas available for Seasonal Work and for workers participating to the Italian EXPO 2015: Quota decree published', URL:

<http://www.mazzeschi.it/index.php/news-archive/168-new-quotas-available-for-seasonal-work-and-for-workers-participating-to-the-italian-expo-2015-quota-decree-published>

⁶⁸ Amnesty International 2012, *Exploited Labour: Migrant Workers in Italy's Agricultural Sector*, s15, URL:

<http://www.amnesty.org/en/library/info/EUR30/020/2012/en>

⁶⁹ DanWatch interview med Karim, 11/9/2014

⁷⁰ Perocco, Fabio 2011, *Responses to Forced Labour in the EU, Country Report of Italy*. URL:

<http://workinglives.org/fms/MRSite/Research/wlri/Italy%20European%20Responses%20to%20Forced%20Labour.pdf>

⁷¹ Perrotta, Domenico & Devi Sacchetto 2014, 'Migrant farmworkers in Southern Italy: ghettos, caporalato and collective action', *Workers of the World Journal*, s80, URL:

<http://workersoftheworldjournal.net/index.php/current-edition2>

være migrantarbejdere⁷². Landmanden laver sine aftaler med en caporali, som rekrutterer en gruppe arbejdere til tomathøsten. Caporali har typisk samme nationalitet som deres arbejdere, og mange caporali sørger for transport, kost og logi for deres gruppe. De fleste caporale har enorm indflydelse over arbejderens liv, både på jobbet og udenfor, og de er altafgørende for, at immigranterne har arbejde.

Selvom der er stor forskel på, hvordan caporali behandler sine arbejdere, så tager forholdet ofte en karakter af afhængighed, hvor caporali er arbejderens "beskytter" imod arbejdsløshed og hjemløshed, samtidigt med at han de facto fastholder arbejderens i fattigdom og gæld⁷³.

6. Fattigdom arbejder man sig til

30-årige Tala fra Senegal fortæller: *"Man skal have en caporali [for at kunne arbejde], fordi italieneren ikke vil tage ansvar for arbejderne"*,

Tala har plukket tomater siden 2010, hvor han blev fyret fra sit job som fabriksarbejder i Bergamo i Norditalien. Han bor i Ghetto di Rignano hele året, selvom der kun er arbejde at finde om sommeren: *"Her har jeg lidt sikkerhed [for at få arbejde]. Jeg arbejder i markerne en, to eller tre måneder, og så starter lidelsen [som arbejdsløs]"*.

Tala arbejder 10-12 timer om dagen og bliver betalt per kasse tomater á 350 kg. For tiden arbejder han for en landmænd, der betaler €4 per kasse, hvoraf €0,5 går til Talas caporali⁷⁴. Talas caporali tjener på at transportere arbejderne til marken, og da der kan være ti personer i hans bil, er det 750 kr. tjent på transport udover de 300 kr. han tjener på selv at arbejde i marken. Til sammenligning tjener Tala 260 kr. dagligt.

I løbet af en arbejdsdag kan en tomatplukker typisk nå at plukke mellem syv og ti kasser á 350 kg⁷⁵. Afhængigt af landmanden giver det en betaling på €4 (30 kr), hvoraf €0,50-2 går til caporali⁷⁶. Den gennemsnitlige migrantarbejder får €3 (22 kr) i timen, hvilket er langt under halvdelen af den officielle lønning for legalt ansatte landbrugsarbejdere på €8,2 i timen⁷⁷. Migrantarbejderen betaler desuden sin caporali for transport (mellem €3 og €5) og vand (€1,5 for en flaske) eller mad (€3,5) i løbet af arbejdsdagen. Når migrantarbejderen har betalt sin caporali for transport, vand og en sandwich, har han knap tjent €7 (49 kr) på en dag ved at plukke tomater.

⁷² Reyneri, Emilio 2003, 'Underground Economy and the New Immigration. The Case of Southern Europe', paper presented at the EU workshop *Informal/Undeclared Work: Research on its Changing Nature and Policy Strategies in an Enlarged Europe*, 21. maj 2003, s4. URL: ftp://ftp.cordis.europa.eu/pub/improving/docs/conf_work_reyneri.pdf

⁷³ Perrotta, Domenico & Devi Sacchetto 2014, 'Migrant farmworkers in Southern Italy: ghettos, caporalato and collective action', *Workers of the World Journal*, s83, URL: <http://workersoftheworldjournal.net/index.php/current-edition2>

⁷⁴ DanWatch interview med Tala, 11/9/2014

⁷⁵ DanWatch research i Ghetto di Rignano, 11/09/2014

⁷⁶ Perrotta, Domenico & Devi Sacchetto 2014, 'Migrant farmworkers in Southern Italy: ghettos, caporalato and collective action', *Workers of the World Journal*, s89

⁷⁷ Udregninger baseret på data fra istat 2013: årlig løn divideret med antallet af arbejdstimer.

Caporali er i stor konkurrence med hinanden, og de presser lønningerne ned for at få større andel af markedet. Hvis en migrantarbejder udtrykker utilfredshed over den lave løn, kan han nemt udskiftes med en ny⁷⁸. Ghettoerne er dels en kilde til ny arbejdskraft og dels en faktor i at mindske migrantarbejdernes forhandlingskraft. Med adskillelsen mellem ghettoerne og lokalbefolkning, bliver landmændene ikke konfronteret med behovet for ændringer af arbejdsvilkår og løn⁷⁹.

Fagforeninger⁸⁰ og menneskerettighedsorganisationer⁸¹ har påpeget, at mange tomatplukkere oplever, at deres løn er væsentligt forsinket eller slet ikke kommer. Tomatplukkeren Karim siger, at hans løn ofte er forsinket, men den kommer, fordi hans caporali truer landmændene med at indberette deres ulovlige brug af arbejdskraft til politiet, hvis de ikke betaler⁸². Ingen af de tomatplukkere som DanWatch har talt med, fortæller om reelle konsekvenser for landmændene. Med en-dags kontrakter for en uges arbejde - eller slet ingen kontrakt - er tomatplukkerne udenfor det formelle arbejdsmarked og ligeledes udenfor enhver mulighed for at klage over manglende arbejdstagerrettigheder. Udokumenterede migrantarbejdere risikerer desuden fængsel eller at blive deporteret i tilfælde af at de henvender sig myndighederne. Det er en overtrædelse af ILOs konvention om migrantarbejders rettigheder⁸³, som foreskriver, at migrantarbejdere skal have mulighed for at gå til et klageorgan.

⁷⁸ Danwatch interview med Dandillie, 11/09/2014

⁷⁹ Perrotta, Domenico & Devi Sacchetto 2014, 'Migrant farmworkers in Southern Italy: ghettos, caporalato and collective action', *Workers of the World Journal*, s80

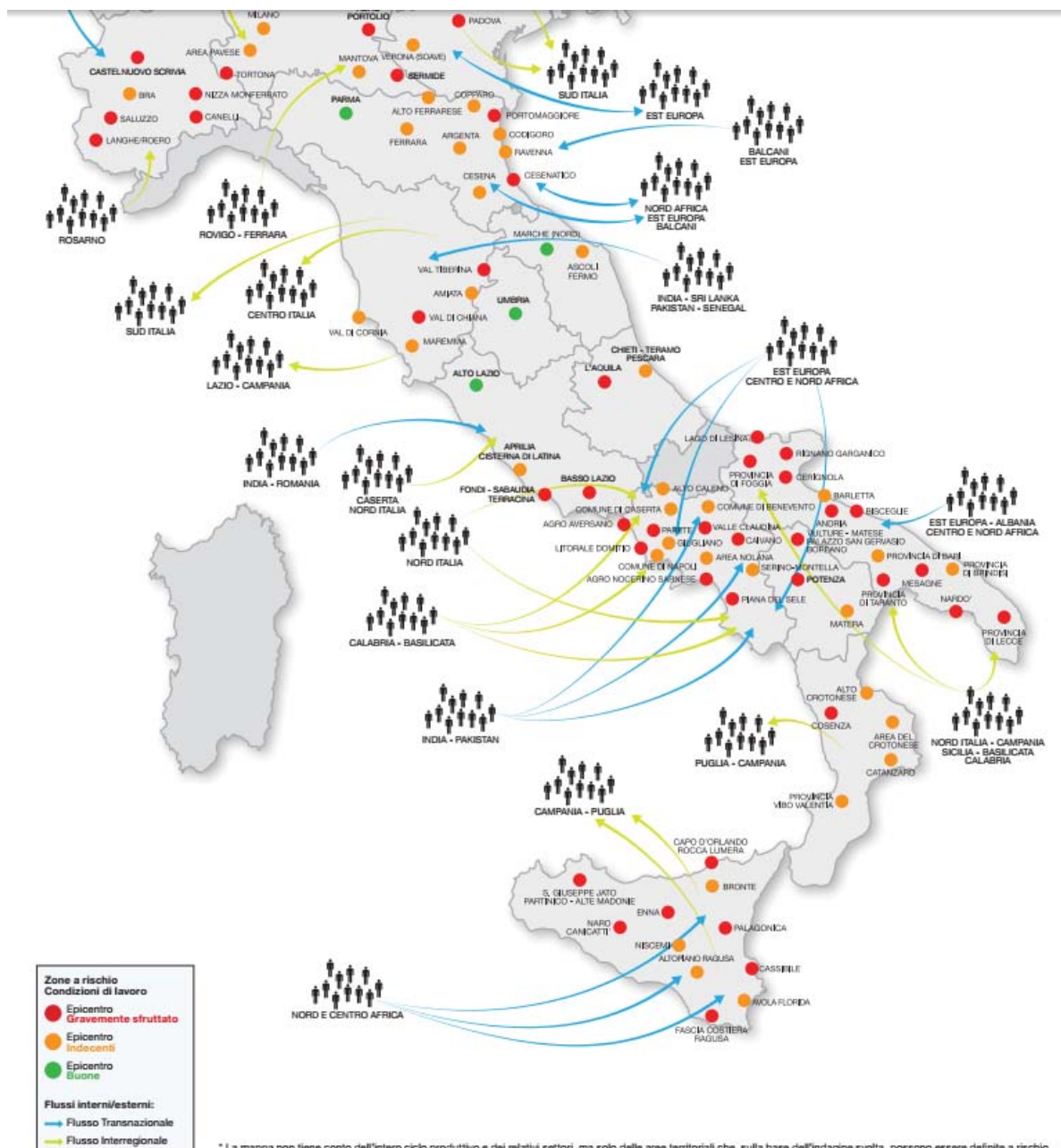
⁸⁰ Flai-CGIL 2014: *Agromafie e caporalato*

⁸¹ Amnesty International 2012, *Exploited Labour: Migrant Workers in Italy's Agricultural Sector*, s15, URL: <http://www.amnesty.org/en/library/info/EUR30/020/2012/en>

⁸² DanWatch interview med Karim, 11/9/2014: "They [the farmers] always pay. Maybe they pay later, but they pay. Because if not they [the gang-masters] will go to the police or Carabinieri"

⁸³ ILO, konvention 143, artikel 9(2), URL:

http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO:12100:P12100_ILO_CODE:C143 og artikel 11(2), URL: <http://www2.ohchr.org/english/bodies/cmw/cmw.htm>

Kilde: Flai-CGIL. Fagforeningen Flai-CGIL har udgivet en rapport om arbejdstagerudnyttelse i det italienske landbrug. Figuren viser de områder i sommertid, hvor der foregår grov udnyttelse og overtrædelse af arbejdstagerrettigheder (rød prik), og hvor der er gode arbejdsforhold (grøn prik).

7. Sundhedsfarligt arbejde og bolig

I 2008 åbnede den første mobile lægeklinik i Puglia i høstsæsonen for tomater. Selvom alle immigranter har ret til akut og anonym lægehjælp⁸⁴, har Læger Uden Grænser tidligere påpeget, at flere immigranter er blevet nægtet adgang til offentlige hospitaler, og at mange undgår hospitaler i frygt for at blive deporteret⁸⁵.

“Stort set ingen af tomatplukkerne i Foggia i 2014 ved, hvordan de kan få adgang til italienske hospitaler”, siger projektlederen for en mobilklinik i Foggia, Loredana Carpentieri.

Enhver form for behandling ved italienske hospitaler kræver et sundhedskort, og i 2009 havde kun 29% af de migrantarbejdere, der benyttede sig af Læger Uden Grænser mobilklinikker et sundhedskort⁸⁶. I praksis kan udokumenterede immigranter kun benytte sig af de italienske hospitaler ved livstruende tilfælde, derfor er det nødvendigt med organisationer som Emergency, der giver gratis lægehjælp til migrantarbejdere i Italien.

Mobilklinikker er nødvendige for at nå ud til tomatplukkerne, fordi migrantarbejderne har svært ved at nå til hospitalerne. Ghettoområderne ligger langt fra byerne, og de har sjældent adgang til nogle former for transport. Migrantarbejderne vil heller ikke miste en dag på arbejdet for at tage til lægen. Hvis de mister en enkelt dag, risikerer de, at de ikke bliver hyret dagen efter⁸⁷. De migrantarbejdere, der bruger Emergency's mobilklinik, lider af sygdomme relateret til fattigdom og hårdt fysisk arbejde. Det gjaldt bl.a. kontrakturer i muskler og sener, der er relateret til fysisk krævende arbejdsstillinger i landbruget, gastroenteritis, madforgiftning og diarré derfor på grund af dårlig hygiejne og manglende sanitære forhold⁸⁸.

8. Italienske tomater i danske supermarkeder

Fra Syditalien til Danmark

Det er langt sværere at spore præcis hvor dåsetomater fra Syditalien er blevet dyrket end tomaterne fra Norditalien. Det skyldes blandt andet, at tomaterne i Norditalien, hvor plukningen er mekaniseret, bliver solgt til store internationale købere på langsigtede kontrakter. Syditalien har derimod flere små og mellemstore landbrug, der sælger deres

⁸⁴ jf. legge Turco-Napolitana 40/1998, artikel 32, 33 og 34. URL: <http://www.camera.it/parlam/leggi/98040l.htm>

⁸⁵

http://www.theecologist.org/News/news_analysis/1033179/scandal_of_the_tomato_slaves_harvesting_crop_exported_to_uk.html

⁸⁶ Médecins Sans Frontières 2008, *A Season in Hell*, s4

⁸⁷ telefonisk interview med Simonetta Gola, Emergency, d 20-08-14

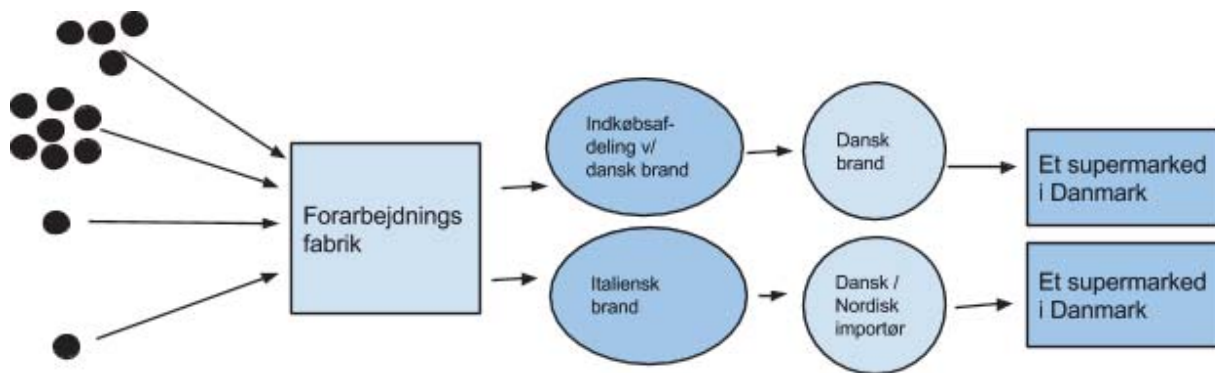
⁸⁸ DanWatch interview med dr. Maria Morelli, 11/9/2014. I 2009 havde 73% af patienterne en kronisk diagnose på grund af dårlige arbejds- og boligforhold, Médecins Sans Frontières 2008, *A Season in Hell*, s4

produkter til højstbydende forarbejdningsfabrik⁸⁹. I Syditalien foregår forarbejdningen af hakkede og flåede tomater på fabrikker i Campania regionen. Regionen er hjemsted for knap 150 fabrikker, der producerer grøntsagskonserves. Fabrikkerne er overvejende selvstændige og producerer til supermarkedernes egne brands, udtaler ANICAV, der er brancheforening for tomatproducenterne i Syditalien⁹⁰.

Varekæden

Forarbejdningsfabrikkerne køber de friske tomater direkte ved den enkelte landmand eller ved landmands kooperativer. Kooperativerne er kommercielle foreninger, der har til formål at styrke landmændenes overskud fra salget⁹¹. Fabrikkerne producerer efter en bestilling enten fra et italiensk brand eller et internationalt, herunder et dansk supermarked med eget brand. Italiensk brandede produkter bliver indkøbt til danske supermarkeder igennem handelsselskaber, der enten er tilknyttet en supermarkeds kæde eller uafhængige importører, som importerer efter bestilling. Et supermarkedbrand kan bestille direkte ved en forarbejdningsfabrik, og i de tilfælde vil brandet typisk stå som producent af varen. En dansk virksomhed kan også have flere tomatbrands i samme varekæde og med samme leverandør.

Der er ingen krav om, at oprindelsesland skal fremgå på dåserne, men hvis det gør, skal producenten kunne dokumentere det⁹². Samtlige tomatdåser i DanWatch's undersøgelse skrev Italien som oprindelsesland, men ikke fra hvilken region, tomaterne er høstet.

Grafisk oversigt over varekæden fra tomatmarken i Italien til et dansk supermarked

⁸⁹ Sodano, Valeria & Fabio Verneau, traceability and food safety, s5

⁹⁰ Email koorspondence med ANICAV 26/09/2014

⁹¹ Email koorspondence med ANICAV 26/09/2014

⁹² Fødevarestyrelsen 11/06/2014, *Hvornår skal fødevarer mærkes med oprindelse?*, URL:

<http://www.foedevarestyrelsen.dk/Foedevare/Maerkning/Sider/Hvornaar-skal-foedevare-maerkes-med-oprindelse.aspx>

10. DanWatch's survey blandt danske brands

DanWatch har kontaktet 12 producenter og én importør af flåede og hakkede tomater fra Italien. Af de 13 adspurgte har ti af dem svaret. De ti producenter står for 14 forskellige brands. Alle brands er udvalgt efter at de kan findes på hylderne i større danske supermarkeder. Alle har fået stillet samme spørgsmål vedrørende deres virksomhedsansvar.

Det har vi spurgt om:

- *Hvilke områder kommer jeres tomater fra?*
- *Hvilke fabrikker konserverer og forbereder tomaterne?*
- *Hvilke kriterier stiller I til de landbrug, I får tomaterne fra? Hvordan sikrer I jer, at landmændene møder disse krav?*
- *Hvad er jeres Corporate Social Responsibility (CSR) politik i forhold til arbejdstagerrettigheder og menneskerettigheder?*
- *Kan I garantere, at jeres tomater er produceret og høstet med respekt for arbejdstidsregler, lovlige arbejdskontrakter og minimumsløn?*
- *Hvordan sikrer I disse rettigheder for arbejderne?*

Danske supermarkeders sociale ansvarlighed

Globale retningslinjer for virksomhedsansvar er lavet for at beskytte miljø og arbejdere i hele varekæden, men også for at danske forbrugere ved, om virksomhederne opfører sig moralsk ansvarligt. Det er i forbrugernes - og arbejdernes - interesse, at et brand overholder nationale love og internationale konventioner, og ikke mindst at et brand tager ansvar for sit virke og lever op til hvad de siger, at de gør.

FN's Global Compact er et initiativ som virksomheder kan tilslutte sig frivilligt, og grundlaget for Global Compact er, at virksomhederne har indsigt i egen varekæde, og at de tager ansvar for den ved respektere menneskerettigheder, arbejdstagerrettigheder, anti-korruption og miljøet⁹³. Første skridt til at udvise virksomhedsansvarlig er at have sporbarhed i sin varekæde og tage ansvar for den. Ud af de ti adspurgte virksomheder, er det kun Coop DK, som tilslutter sig Global Compact⁹⁴.

Kun en af de ti brands i DanWatch's survey har certificeret sporbarhed i sin varekæde. Samme brand, Biotalia, er det eneste brand, der eksplicit tager fuld ansvar for varekæde, mens fire producenter - med otte brands af dåsetomater - lægger alt ansvar for arbejdsforhold på tomatgårdene over på producenterne, dvs. brandets direkte leverandør.

⁹³ United Nations 22/04/2013, 'Overview of the UN Global Compact', URL: <http://www.unglobalcompact.org/AboutTheGC/index.html>

⁹⁴ Coop DK har tilsluttet sig Global Compact i 2008, jf. <https://www.unglobalcompact.org/participants/search>

11. Certificeringer, som tomatproducenterne forpligter sig til

Det er ikke et krav for et brand at tilslutte sig en international anerkendt certificeringsordning, og derfor kan det ikke konkluderes, at de brands, der uden certificeringer, ikke lever op til deres sociale ansvar.

Syv af de ti producenter har en international anerkendt certificering i forhold til sporbarhed i varekæden, socialt ansvar og respekt for arbejdstagerrettigheder. En certificering godkender at en proces lever op til en vis standard, og det afhænger af certificeringen, om den efterfølgende skal kontrolleres af eksterne organer eller ej.

SA8000 standarden, der godkender en specifik arbejdsplads i en varekæde⁹⁵, har krav om løbende kontrol af eksterne kontrollanter hvert tredje år⁹⁶. Til sammenligning har CSR-lignende standarder, som f.eks. ISO 26000⁹⁷, ikke et krav om kontrol eller certificering. Det vil sige, at der ikke er internationale krav om at kontrollere arbejdsvilkårene hos et brands' underleverandører, dvs. tomatplukkerne.

SMETA er en kontrolmetode, som De Clemente bruger til at kontrollere sit arbejdsmiljø og sikkerhed på sin forarbejdningsfabrik. Tilsvarende til SA8000 standarden er SMETA en kontrolmetode, som godkender en specifik arbejdsplads i en varekæde⁹⁸.

<boks> Certificeret sporbarhed og etisk opførsel

- **ISO 22005: 2007**

Sporbarhed i hele varekæden hos fødevarer virksomheder fra fødevarens oprindelse til produktion og transport⁹⁹. Det eneste brand, der er certificeret for fuld sporbarhed i varekæden, er Biotalia.

- **ISO 26000: 2010**

Socialt ansvar i forhold til sporbarhed, ansvarlighed, etisk opførsel, respekt for interessenternes interesser, og respekt for lovgivning, internationale normer og menneskerettigheder¹⁰⁰. Angiver retningslinjer, derfor kan virksomheder ikke blive certificeret til ISO26000. La Doria har påbegyndt en proces til at følge ISO 26000.

- **SA8000: 2007 & 2014**

⁹⁵ Social Accountability 8000, International Standard, June 2014, URL:

<http://www.sa-intl.org/index.cfm?fuseaction=Page.ViewPage&PageID=937>

⁹⁶ Kontrol på SA8000, URL:

http://www.tuv.com/en/corporate/business_customers/management_system/sustainability_and_csr/sa_8000_certification/sa8000.html

⁹⁷ ISO, URL: <http://www.iso.org/iso/home/standards/iso26000.htm>

⁹⁸ SMETA auditing, URL:

http://www.tuv.com/en/corporate/business_customers/management_system/sustainability_and_csr/sedex_audit_according_smeta/sedex-audit-according-smeta.html

⁹⁹ ISO 22005 15/07/2007, 'Traceability in the feed and food chain —General principles and basic requirements for system design and implementation' s3, URL:

<http://www.safefood.gov.cn/GB/files/uploadfiles/200811/20081117083256100.pdf>

¹⁰⁰ ISO 26000, URL: <http://www.iso.org/iso/home/standards/iso26000.htm>

Certificeringsstandard for anstændige arbejdspladser på tværs af sektorer¹⁰¹. Standarden hviler på FN's menneskerettighedskonvention og ILO konventionerne. De ni elementer i standarden omhandler børnearbejde, tvangsarbejde, sundhed og sikkerhed, foreningsfrihed, diskrimination, disciplinære praksis, arbejdstid, løn og ledelsessystemer.

To af de ti adspurgte producenter har en SA8000 certificering på deres fabrikker; Irma og Coop Italia, som producerer Coop X-tra, **First Price**, **Smagens Køkken**, **Grøn Balance**, La Campagna og O' Tomato. La Doria er i gang med en proces for certificere hele varekæden med SA8000.

- **KRAV**

Den svenske mærkningsordning for økologisk produktion har en paragraf 2.13.1 Sociala Villkor¹⁰², som påbyder at virksomheden og dens leverandører ikke anvender tvangsarbejde, ikke diskriminerer og giver arbejdere ret til kollektiv organisering. To af de ti producenter har en KRAV-mærkning: Grøn Balance, Smagens Køkken, First Price og den ene af to leverandører til Irma Hverdag.

Ifølge Italiensk lovgivning skal alle arbejdspladser kontrolleres jævnligt af inspektører fra Arbejdsministeriet (l'ispettore del Ministero del lavoro), men alligevel har Italien et af Europas største sektorer for sort arbejde. Statskontrol på landbrugene er derfor ingen garanti for at landmændene ansætter på lovlige vilkår.

12. Konklusion

Udnyttelse og overtrædelse af arbejdstagerrettigheder er et generelt problem for tomatplukkerne i Syditaliens tomatindustri, og det er et etisk problem for de virksomheder, der benytter sig af papirløse immigranter.

- Ifølge italiensk immigrationslovgivning¹⁰³ skal immigranter fra et land udenfor EU have et job inden ankomsten til Italien for at kunne få opholds- og arbejdstilladelse. Uden et gyldigt visum er immigrantens ophold i landet ulovligt¹⁰⁴.
- Antallet af illegale immigranter, der arbejder i landbruget er et mørketal, men fagforeninger og myndighederne anslår, at der er tale om mellem 164.000 og 400.000 illegale immigranter, der ofte arbejder uden kontrakt
- Tomatplukkerne er rekrutteret og organiseret af *il caporali*, en bandeleder. Caporale er et system, der faciliterer ulovlig rekruttering af arbejdskraft, foretaget

¹⁰¹ Social Accountability International 2014, 'SA8000 Standard', URL:

<http://www.sa-intl.org/index.cfm?fuseaction=Page.ViewPage&PageID=937>

¹⁰² KRAV, URL: <http://www.krav.se/node/36232>

¹⁰³ De skelsættende love i italiensk immigrationspolitik er legge Martelli (1990), legge Turco-Napolitana (1998), Bossi-Fini (1998) og Security set 94 (2009).

¹⁰⁴ Bossi-Fini loven 1998, URL:

https://www.unhcr.it/sites/53a161110b80eeaac7000002/assets/53a1641a0b80eeaac7000110/legge_bossi_fi ni.pdf

af en mellemmand, som ikke har et formelt mandat fra arbejdsgiveren¹⁰⁵.

Caporale-systemet er ulovlig, omend vidt praktiseret i Italien, særligt i landbruget og byggebranchen¹⁰⁶.

- Enhver, der hjælper papirløse immigranter, er omfattet af loven vedrørende immigranter og kan kendes medskyldige i kriminalitet. En arbejdsgiver, som ansætter en papirløs immigrant kan få bøder op til € 5.000¹⁰⁷ (ca. 37.320 kr).
- Ansættelse af papirløse immigranter eller migranter er derfor ansættelse - og i mange tilfælde grov udnyttelse - af ulovlig arbejdskraft, der fungerer som leverandører til danske virksomheder og i sidste ende, forbrugere.

I Danwatch's survey er det kun De Clemente og Mutti, som nævner at de har indgået i samarbejder mellem tomatproducenter, fagforeninger og regional politikere for at komme problemet med udnyttelse af ulovlig arbejdskraft til livs.

- Otte ud af ti producenter har tomater fra Puglia. Agrigenus' tomater kommer fra Campania og Irma Hverdag oplyser ikke hvor i Syditalien deres tomater gror.
- Kun et brand, Biotalia, tager eksplicit ansvar for hele varekæden.
- Tre ud af ti producenter, der producerer La Doria, Irma og Coop Italia (Coop x-tra, O'Tomato og La Campagna) er allerede certificeret eller har påbegyndt processen til at blive SA8000-certificeret. Ingen af standarderne gælder for tomatplukkerne.
- Ud af de ti er det kun Agrigenus og Mutti, som ikke ansætter sæsonarbejdere, og det er derfor det eneste brand, der garanteret producerer uden udnyttelse af illegale immigranter. Otte producenter kan ikke garantere, at deres underleverandører ikke udnytter illegale immigranternes arbejdskraft.

¹⁰⁵ Perocco, Fabio 2011, *Responses to Forced Labour in the EU, Country Report of Italy*. URL: <http://workinglives.org/fms/MRSite/Research/wlri/Italy%20European%20Responses%20to%20Forced%20Labour.pdf>

¹⁰⁶ Perrotta, Domenico & Devi Sacchetto 2014, 'Migrant farmworkers in Southern Italy: ghettos, caporalato and collective action', *Workers of the World Journal*, s80, URL: <http://workersoftheworldjournal.net/index.php/current-edition2>

¹⁰⁷ Security Set 94/2009, artikel 22.12

Bilag

Bilag 1: Skema over brands, supermarkeder og CSR politik

Brands	Supermarked	Område	Har CSR-politik?	Sociale certificeringer	
La Doria	Føtex, Netto	Puglia, Basilicata, Campania, Toscana, Lazio	Har en etisk politik, hvor de stiller krav om at landmændene høster så mekanisk som muligt, så der er ikke er stort behov for manuel arbejdskraft	Påbegyndt proces mod ISO26000 og SA8000.	Ingen kontrakter for sæsonarbejdere.
Biotalia	SuperBrugsen	Puglia, Basilicata, Molise.	Stiller krav om at landmænd overholder ILO konventioner, menneskerettigheder og børnerettigheder. Kontrakter med sæsonarbejdere. Tager ansvar for hele værekæden ¹⁰⁸	ISO 22005 Bruger private andenhåndskontrollant til at tjekke om kravene overholdes.	-
Irma hverdag	Irma	Syditalien	Leverandøren underskriver Coop's Code of Conduct, inkl. respekt for menneskerettigheder og arbejdstagerrettigheder. Leverandøren har ansvar for at den overholdes.	Fabrikkerne er certificeret med henholdsvis KRAV og SA8000	Tager ikke ansvar for hele varekæden. Har ikke sporbarhed i varekæden.
Coop X-tra La Campagna O'Tomato	Superbrugsen, Fakta, Kvickly, Netto	Puglia, Basilicata og Emilia-Romagna	Krav om at leverandøren, og så vidt muligt underleverandører overholder arbejdstagerregler, max arbejdstider og min. løn.	Fabrikkerne er certificeret med SA8000 standard. Har en andenhåndskontrollant til at tjekke om kravene overholdes.	Tager ikke ansvar for hele varekæde.
De Clemente	Kvickly	Puglia	Landmændene skriver under på at de respekterer regler for max. daglige arbejdstimer, arbejdskontrakter og min. løn	SMETA-Audit	Ingen certificeringer.
Mutti	Føtex, Superbest	Overvejende fra Emilia Romagna. Kun peeled tomatoes kommer fra Puglia og Basilicata	Syditalien: Krav om mekanisk høst. Norditalien: Mekanisk høst, eller ansætter studerende hvis der er brug for manuel arbejdskraft. Indgår i regionalt samarbejde med brancheorganisationer for tomatkonserves for	ingen	Ingen certificeringer.

¹⁰⁸ <http://www.bioitalia.it/en/certified-chain.html>

			bekæmpelse af illegal arbejdskraft.		
Monte Rey	Superbest, Kiwi	Puglia	nej.	Landbrugene kontrolleres af statsorgan	Ingen certifikater. Har ikke sporbarhed i varekæden.
Grøn Balance, Smagens Køkken, First Price	Superbest, Kiwi	Puglia, Toscana, Molise	Stiller krav om at landmænd overholder ILO konventioner og menneskerettigheder. Skriver årlige kontrakter med landbrugskooperativer og registrer landmændene. GLOBALGAP mål 100% i 2015	KRAV SA8000 GLOBALGAP (40 leverandører) & SMETA-audits	Tager ikke ansvar for hele varekæde. Foretager ikke varslet audits på marken ift. krav til tomatplukkerne.
Nosti	LIDL	Puglia	Træner landmænd i menneskerettigheder og imod tvangsarbejde.	ingen	Tager ikke ansvar for hele varekæde.
Agri Genus	Superbest	Campania	Firma af familiedrevne landbrug uden ansatte.	ingen	-
Gustodoro ¹⁰⁹	Kiwi	-	-	-	-
Petti ¹¹⁰	Fakta og Kvickly	-	--	-	-
De Cecco ¹¹¹	Kvickly	-	-	-	-

Bilag 2: Svar fra producenterne

De 10 brands, der har svaret på DanWatch's forespørgsel, fremgår i dette bilag.

Producenternes svar fremgår på samme vis, som de har besvaret de enkelte spørgsmål. I bilaget fremgår spørgsmålene kursiveret og nummereret for at øge læsevenligheden.

¹⁰⁹ Har valgt ikke at svare, hvilket trækker ned i forhold til åbenhed i leverandørkæden

¹¹⁰ Har valgt ikke at svare, hvilket trækker ned i forhold til åbenhed i leverandørkæden

¹¹¹ Har valgt ikke at svare, hvilket trækker ned i forhold til åbenhed i leverandørkæden

Fortrolig indtil 28. november 2014

Svar fra La Doria 29/08/2014

1. *Which areas do the La Doria tomatoes come from?*
Puglia, Basilicata, Campania, Toscana, Lazio
2. *And which factories preserve the tomatoes?*
Angri, Fisciano, Sarno and Lavello plants

For the following 4 questions:

3. *Which criteria do you apply to the farms you get the tomatoes from? How do you make sure that the farmers meet these demands?*
4. *What are your CSR policies on labor rights and human rights?*
5. *Can you guarantee that the your tomatoes are produced and harvested with respect for the rules for maximum daily working hours, legal working contract and minimum wage?*
6. *How do you ensure these rights for the labors?*

Please find attached a short presentation which indicates the activities we have already secured in our way of working, (e.g.: Ethical code agreed with farmers, Contract with farmers built on ethical code, etc.) and those we've started working in the light of the ISO 26000 guidelines. In addition to these activities, this year we've started a process which will lead La Doria towards the SA 8000.

Let me reiterate the fact that in La Doria we have got with most of our tomato farmers long lasting relationship and so time by time we've been able to select those suppliers which best guarantee the compliance to our ethical standard.

In addition and considering the relevant quantity of tomato we do process in our sites it is indeed clear that we do require to our farmers a mechanical harvest that implies a low level of manual work.

Best regards,
Patrizia

Svar fra Bioltalia 22/08/2014

Giustino Di Costanzo

1. *Which areas do the Bioltalia tomatoes come from?*
Our tomatoes come from: Apulia, Basilicata, Molise
2. *And which factories preserve the tomatoes?*
Our factory in Salerno

3. *Which criteria do you apply to the farms you get the tomatoes from?*

Biotalia has set up three years ago the certified chain of the tomato (besides the one for pasta and oil) according to the Iso 22005

The criteria to select the farms that become part of our chains are basically 3 :

- company organization: it must be a company set to work in compliance with the ISO rules
- belief in our project: the setting up of certified chains is the only way to give more guarantees and certainties to the consumer
- history of the agricultural companies: it must be a company which is sensitive to issues such as respect of workers, eco-sustainability and certainties for the consumers besides being of course an organic company with a proven record behind it.

As a matter of fact, the organic production is for us not only an economic opportunity or the chance to follow a trend of the day, but a way of life, a way of organizing work respecting the environment and the people who work in it

4. *How do you make sure that the farmers meet these demands?*

We rely on a control body with a solid reputation, that is the CCPB

Besides the inspections carried out by us and focused on quality matters during the phase of pre-harvesting and -harvesting, the agricultural companies are inspected by the CCPB to check the compliance with the ISO rules

5. *What are your CSR policies on labor rights and human rights?*

We act in compliances with the ILO conventions, the Universal Declaration of human rights and the United Nations Convention on the children rights

6. *Can you guarantee that the your tomatoes are produced and harvested with respect for the rules for maximum daily working hours, legal working contract and minimum wage? How do you ensure these rights for the labors?*

We have regular contracts with seasonal workers, and furthermore before any new agricultural season we confirm the respect and solidarity of all the components of the chain through :

- an adoption of an internal ethical code
- the planning of the production in order to avoid waste or lack of product
- minimum guaranteed prices, independent from the crop results

Thanks to all of these tools every year we strenghten and improve the trust between all our partners as we preserve always the quality of the work both in terms of respect of the economic and social conditions.

Svar fra Irma 26/08/14

1. *Hvilke områder kommer IRMA's tomater fra?*
Irmas dåsetomater kommer fra leverandører i Salerno/Napoli området i Syditalien.
2. *Hvilke fabrikker konserverer og forbereder tomaterne?*
Mater Bio/Bioitalia, Longobardi og Rispoli
3. *Hvilke kriterier stiller I til de landbrug, I får tomaterne fra? Hvordan sikrer I jer at landmændene møder disse krav?*
Vores Code of Conduct (CoC) er integreret i FPA'en og beskriver krav til vores leverandører på områderne:
 1. Employment shall be freely chosen - no forced labour
 2. The right to organise and to bargain collectively
 3. No child labour
 4. No discrimination
 5. No harsh or inhumane treatment
 6. Safe and hygienic working conditions
 7. Living wage
 8. Working hours
 9. Regular employment relations

Gennem FPA'en forpligtiger leverandøren sig til at overholde kravene i CoC, og samtidig er det leverandørens ansvar at sikre CoC overholdelse blandt underleverandører. CT forbeholder sig retten til at auditere og indhente information omkring overholdelse af CoC.

Alle tre leverandører har derfor underskrevet og forpligtet sig til at efterleve CTs CoC såvel som at integrere den blandt underleverandører.

4. *Hvad er jeres CSR politik ifht arbejdstagerrettigheder og menneskerettigheder?*
Vores CSR politik omkring arbejdstagerrettigheder og menneskerettigheder er integreret i vores CoC.
Arbejdstagerrettigheder (Arbejdstagerrettigheder - ILO's Erklæring om Grundlæggende Arbejdstagerrettigheder vedtaget i 1998, dækker diskrimination, sundt og sikkert arbejdsmiljø, retten til kollektive forhandlinger og foreningsfrihed samt forbud mod tvangsarbejde og visse typer børnearbejde.)

CoC referencer:

- Retten til kollektive forhandlinger og foreningsfrihed samt forbud mod tvangsarbejde: 1. Employment shall be freely chosen - no forced labour, 2. The right to organise and to bargain collectively,
- Børnearbejde: 3. No child labour,
- Diskrimination: 4. No discrimination,
- Sundt og sikkert arbejdsmiljø: 6. Safe and hygienic working conditions

Menneskerettigheder

ILO conventions og United Nations' Universal Declaration of Human Rights har været grundlæggende inspiration for CTs CoC.

5. *Kan I garantere at jeres tomater er produceret og høstet med respekt for arbejdstidsregler, lovlige arbejdskontrakter og minimumsløn?*

Vores CoC indeholder krav på de efterspurgte områder, i form af (CoC referencer):

- Arbejdstidsregler: 8. Working hours
- Lovlige arbejdskontrakter: 9. Regular employment relations
- Minimum løn: 7. Living wage

Det er svært, hvis ikke umuligt, at garantere at leverandøren overholder alt i vores FPA. Han skriver under på, at han efterlever vores CoC, og det stoler vi naturligvis på, at han overholder.

6. *Hvordan sikrer I disse rettigheder for arbejderne?*

(Jeg er lidt i tvivl om hvad "disse rettigheder" referer til, men går ud fra, at det er alle rettigheder og forhold, som er nævnt i de to foregående spørgsmål. Samlet set udgør det vores CoC)

Det er tilfældet for alle tre leverandører, at dokumentation for CoC efterlevelse er blevet indhentet og/eller CSR audits er blevet foretaget.

Mater Bio/Bioitalia

Denne leverandør er KRAV certificeret, hvilket indebærer krav til:

- Good environment
- Animal welfare
- Good health
- Social Responsibility
- No forced or involuntary labour shall be used
- Equal treatment of employees
- Possibility for children employed to participate in fundamental education
- Freedom for employees within organic production to associate, right to organize and to bargain collectively

Mater Bio/Bioitalia er ydermere blevet CSR auditeret af SE/WSP for at sikre CoC efterlevelse.

Longobardi

Fortrolig indtil 28. november 2014

Denne leverandør er SA8000 certificeret.

Ydermere er Longobardi blevet CSR auditoret af SE/WSP for at sikre CoC efterlevelse.

Rispoli

Denne leverandør har fremvist beskrivelser af arbejdsforhold, som sikrer CoC efterlevelse.

CT har ydermere planlagt besøg hos leverandøren i løbet af den kommende måned, hvor leverandøren evalueres og vurderes generelt, herunder også ift. deres sociale ansvar.

Svar fra Coop Italia 12/09/14

Please find our answers below.

Best regards

Lara

1. *Which areas do the Coop Italia tomatoes come from?* Peeled tomatoes (of various types) are produced in Campania, with tomatoes grown in the regions of Puglia and Basilicata, generally in the Foggia plain. The pulped tomatoes are instead produced in Emilia Romagna, with tomatoes grown in Emilia-Romagna, Veneto and Lombardia.
2. *And which factories preserve the tomatoes?* The factories are in Campania, in the area of Angri. The most difficult situations are in Southern Italy, where we have started a project to increase suppliers' awareness.
3. *What are your CSR policies on labour rights and human rights?*
Coop asks all its private label suppliers to comply with the set of requirements of the SA8000 standard, and to extend such request to all their sub-suppliers.
4. *Which criteria do you apply to the farms you get the tomatoes from? How do you make sure that the farmers meet these demands?*
5. *Can you guarantee that the your tomatoes are produced and harvested with respect for the rules for maximum daily working hours, legal contracts and minimum wage?*
6. *How do you ensure these rights for the workers?*

(the following answers the three questions together)

Since 2005, also based on the findings of the international organisation Doctors Without Borders, Coop has analysed in depth the supply chain of tomatoes, starting from the harvesting areas. In view of the potential criticalities also on its own production, Coop Italia has started a project to preventively identify criticalities and, if present, to promptly solve them. Several activities were carried out by Coop since 2005, to involve all actors of the supply chain: Processing producers - Growers associations - Farms

Fortrolig indtil 28. november 2014

Accurate risk analysis were carried out, including the various areas of activity, the types of products, the level of risk link to the use of « irregular » labour.

Coop producers undertake to:

- include in the working contracts a specific clause regarding labour rights (workers rights and workers safety)
- Extend the commitment to comply with the SA8000 standard to all the farms involved in the production
- Use, where possible, the extension of mechanised harvesting to replace manual harvesting.

Farms used for Coop productions are selected based on:

- reputation
- absence of sentences or sanctions related to workers rights
- ability to carry out mechanised harvesting
- ability to provide evidence on the quantity of product provided/quantity of workforce used ratio

- Producers are fully responsible to verify on the respect of workers rights and the correctness of employment.
- Farms undesign a statement of responsibility with which they accept to respect workers rights, and to provide evidence on employment contracts, wages and work hours.

Coop carries out second party audits throughout the supply chain to verify that the above requirements are met. These audits are performed by international accredited Bodies; for any non conformances, we require specific improvement plans, whose execution is duly checked.

Farms are aware that in case of major non conformances, Coop may suspend the supply of the products, as it has happened in 2013 with three farms.

Svar fra De Clemente 01/09/14

As required, I am going to answer briefly to your questions.

Our tomatoes come mainly from Puglia region in the South of Italy. Our production takes place in our plant in Fisciano (SA).

Our company buys raw material according to quality standards well defined into a regional policy document signed by canned manufacturers and growers.

Traceability and quality documents are both signed by Control Bodies.

Fortrolig indtil 28. november 2014

We are sensitive to CSR policy and we successfully passed the social SMETA-Audit which includes a detailed assessment of terms and conditions of safety, health, environmental, social and ethical standards.

For this reason we ask all farmers to subscribe a written declaration and to grant the respect of the rules of a maximum daily working hours, legal working contract and minimum wage.

Kind regards
Manuela Ruggiero

Svar fra Mutti 02/09/14

1. *Which areas do the Mutti tomatoes come from?*

Mutti tomatoes come mainly from Emilia Romagna area, especially from the fields around Parma, where the plant is located, Piacenza and Ferrara.

Some quantities of tomatoes come also from the south part of Lombardia and Veneto, the closer regions. The whole area is called Pianura Padana.

With these tomatoes Mutti produces Polpa, Passata and Tomato paste.

The fields are not so far from the plant, so tomatoes have to run a short journey: the average time is below 2 hours from field to plant.

Since last year, Mutti manages also a production of Peeled Tomatoes and cherry tomatoes in a plant located in the south part of Italy (close to Salerno). These kind of tomatoes come from Puglia and Basilicata regions.

2. *Which factories preserve the tomatoes?*

The main factory is the historical site in Basilicanova, 15 minutes by car from Parma. In this plant there are the productions of polpa, passata, tomato paste and ready sauces. The second plant is in Oliveto Citra, close to Salerno. In this plant there are the production of peeled tomatoes and cherry tomatoes.

3. *Which criteria do you apply to the farms you get the tomatoes from? How do you make sure that the farmers meet these demands?*

Mutti has a strong partnership with the farmers (they are more than 200):

- Mutti and the farmers shared the best seeds.
- Mutti gives the farmers consultancy and checks each steps of their cultivations.
- each load of tomatoes are checked when it arrives to the plant and, if the quality is not like the standard that Mutti has defined and shared with the farmers, the load is rejected.

Fortrolig indtil 28. november 2014

- Mutti manages training sessions for the farmers for a better use of water, in accordance to the reduction waterfootprint objectives that Mutti has defined in its partnership with WWF.

- last, every year when harvest is over, Mutti manages an event called "Golden Tomatoes" (Pomodoro d'oro): the farmers delivered the best quality of tomatoes during the harvest gain an extra bonus (money) and the winner of the year wins a special prize consisting in a real golden tomato. So 40 farmers are awarded every year.

4. *What are your CSR policies on labour rights and human rights?*

Concerning recruitment, contracts and labour rules, Mutti SPA manages all the production in accordance to trade union agreement and, of course, national laws. Besides, to enter in Mutti Spa, each worker has to be more than 18 years old. This rule works also for seasonal workers since the production peak is between the end of July and the end of September. Many of them are students work in Mutti during the harvest period to gain money for holidays or University. Concerning the work outside the plant, such as the works in the fields, Mutti company is directly involved in promotion of social responsibility of the whole industrial tomato supply chain in accordance to the main trade unions and enterprise organizations of north and south Italy.

5. *Can you guarantee that the your tomatoes are produced and harvested with respect for the rules for maximum daily working hours, legal contracts and minimum wage?*

First of all, it's important to say that the harvest in the fields is made by machineries and few people are involved (just 4/5 people/field) . This is true for the whole industrial tomato harvested in the north of Italy since nineties or more. So there are no problems such as, for example, the mistreatment of immigrants.

Concerning the production from South, Mutti in this first year of production has defined with his farmers the same mechanic harvest for his tomatoes, with some few exceptions (in case of rain for example).

Mutti company is also involved, with private associations of enterprises, to reduce and eliminate every kind of bad work conditions.

Concerning work conditions and workers right, that is a matter that I, as marketing director, don't overcome in deep, Mr. Francesco Mutti, owner and CEO of the company in copy in this email, is available for a call to go in depth in these topics.

Best regards

G. Beccacece

Marketing director Mutti SPA

Svar fra Monte Rey 26/08/14

I forlængelse af din mail, fremsendes hermed svar på dine spørgsmål.

Venligst bemærk at Bosco Foods Aps ikke er producent af dåsetomater, men importør! Det er således den producent som vi har indgået kontrakt med i Italien, som selv vælger hvilken farme, de køber tomater fra, hvilke folk de har ansat etc. Etc.

Vi handler i dag udelukkende med én producent af dåsetomater, og det er firmaet Felice Conserve S.r.l, Viale Roma 73, 84010 S. Marzano Sul Sarno (SA), Italy. Dette er en producent, som jeg har handlet med i mere end 14 år, og som altid har levet op til sine forpligtigelser i forhold til kvalitet, organisation, certificeringer og så videre. Desuden har producenten ved tidligere forespørgsler fra kunder om CSR politik, altid kunne svare tilfredsstillende.

Jeg har således videregivet dine spørgsmål til Felice Conserve S.r.l, og det er deres svar, jeg skriver til dig.

- Tomaterne kommer fra regionen Puglia i Sydøst Italien.
- Farmerne, de køber tomater fra, er medlemmer af kooperativer, som kontrolleres af stats organ.
- Producenten har sikret, at der er overensstemmelse med lovgivning, etiske regler og internationale normer.
- Producenten bruger sæsonansatte arbejdere, og de er alle legalt ansatte og medlem af fagforening.

Svar fra Grøn Balance & Smagens Køkken 01/09/14

1. *Hvilke områder kommer jeres tomater fra?*

Vi køber italienske tomater fra Puglia, Toscana, Molise områderne - og vores producent har fuld sporbarhed på hele produktionen.

2. *Og hvilke fabrikker konserverer og forbereder tomaterne?*
Aniello Longobardi

3. *Hvilke kriterier stiller I til de landbrug, I får tomaterne fra? Hvordan sikrer I jer, at landmændene møder disse krav?*

Vi har igennem vores nordiske indkøbsorganisation en Code of Conduct, som vi beder vores leverandører acceptere før opstart af et samarbejde. Vores leverandør underskriver årlige kontrakter med organisationer af producenter af tomater, der er en del af et kooperativ, som forsyner dem. Før man starter den sæsonbestemte produktion af tomater, bliver der endvidere sendt detaljerede lister over landmænd, der kommer til at levere tomater. Landmænd er kodet i en database og alle sprøjtninger, der udføres i marken, herunder en analyse af jord, vandingsvand m.v.

registreres i en dagbog (dvs en logbog for den enkelte landmand), som derefter leveres til virksomheden sammen med analysen. Kriterierne overvåges derfor kontinuerligt af teknikere i marken og af vores leverandør for at sikre kvaliteten af produktet i dåserne.

4. *Hvad er jeres CSR politik ifht arbejdstagerrettigheder og menneskerettigheder?*
Dette er en del af vores nordiske indkøbsorganisations Code of Conduct. Krav er baseret på internationale konventioner fra FN & International Labour organisation. Vores leverandør er både ISO, ØKOLOGI og BRC certificeret og har endvidere indgået en erklæring om Corporate Social Responsibility (som dækker dette og de efterfølgende spørgsmål), og har derudover valgt at lade dette indgå i deres ISO certificering. Derudover kan vi tilføje at vores leverandør også er auditeret af WSP group i Sverige - herunder også på Code of Conduct.
5. *Kan I garantere at jeres tomater er produceret og høstet med respekt for arbejdstidsregler, lovlige arbejdskontrakter og minimumsløn?*
Dette er en del af den erklæring om Corporate Social Responsibility, som vores leverandør har indgået jf. ovenstående.
6. *Hvordan sikrer I disse rettigheder for arbejderne?*
Dette er også en del af den erklæring om Corporate Social Responsibility, som vores leverandør har indgået jf. ovenstående.
Vores leverandør er SA8000 certificeret udover de endvidere har indført GLOBALGAP på 40 af deres leverandører, hvor deres mål er 100% til næste år, ligesom flere af deres tomat leverandører også er SA8000 og SMETA certificeret.

Endvidere har vores nordiske kollegaer i Norge sidste år været med i et studie med opfølgning på Italiens tomatindustri i samarbejde med Ethical Trading Initiative Norway.

Svar fra Nosti 18/09/14

Fortrolig indtil 28. november 2014

RE: LIDL ETHICAL LABOUR ENQUIRY

Following your enquiry on the 7th August, please find to follow answers to the questions you raised.

The majority of processed tomato products we supply as a group are sourced from the Puglia region, with the remainder sourced from the neighbouring Campania region.

PIA does not own any farms but places contracts with regional Cooperatives and Associations who represent groups of over 700 individual growers or farms, all of whom are identifiable and random inspections are carried out by our team of agronomists.

We clearly specify in our contracts that suppliers must meet all legal obligations in relation to all labour used in the supply of tomatoes.

We have an absolute respect for human rights and oppose any form of forced labour. Since its formation in 2012 PIA has carried out training with suppliers and growers and is actively working with ANICAV (Associazione Nazionale Industriali Conserve Alimentari) to eliminate any risk of illegal labour or the exploitation of migrant workers.

As part of a recently agreed protocol for the promotion of social responsibility in the tomato industry, ANICAV will be undertaking an assessment of districts to detect the use of any illegal labour, with input from agriculture, industry, unions and also regional and national authorities.

PIA fully supports this protocol and as an active participant in ANICAV will continue to highlight the need for industry and wider stakeholders to tackle the issue of ethical labour in the Southern Italian agricultural sector.

Svar fra Agrigenus 28/08/14

Agrigenus is a small company made up form family farmer company, that produce San Marzano Tomatoes DOP.

All San Marzano Tomatoes are cultivated in Agro Sarnese Nocerino DOP Area.

Every year we arrange a seeding program based on the costumers' request of San Marzano Tomatoes. We have not the certainty of meet these demands, it depends of many factors, weather, fungal diseases, etc.

All the farmer companies that confer the san Marzano Tomatoes to Agrigenus, are family farm and have not employees.

I hope I gave you all the information you need.

Best regards

Guglielmo Annunziata